

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Погосова М.Ю. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства / М.Ю. Погосова, В.С. Лебедєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
2. Тітова С.П. Основи формування фінансової складової економічної безпеки аграрних підприємств / С.П. Тітова // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 96-101.
3. Єлістратова Ю.О. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її складові на макро– та мікрорівнях / Ю.О. Єлістратова // Інноваційна економіка. – 2010. – № 19. – С. 81-85.
4. Бойко В.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / В.В. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_4_2013_12_19_20/mekhanizm_zabezpe
5. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2013 рік. – К. : Держкомстат України, 2014. – 390 с.
6. Експрес випуск «Економічні результати сільськогосподарського виробництва за 2013 рік» від 02.04.2014 р. № 122/0/06.Звн-14. – 5 с.
7. Гудзь О.Є. Діагностика економічних можливостей агроформувань щодо забезпечення фінансової безпеки в кризових деформаціях / О.Є. Гудзь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://agrofin.com.ua/files/gudz_04.pdf.
8. Опаиц А. Юридичні бар'єри для іноземного інвестування в агро-сектор України / А. Опаиц [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/ua/uk/publications/publication043.jhtml>.
9. Кузьо Н. Філософія інвестицій в аграрний сектор / Н. Кузьо // Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/event/1344-2012-12-10-14-19-25.html>.

УДК 378.1:334.025:338.12.105:311.17

Мілевський С.В.*кандидат економічних наук,**доцент кафедри економічної кібернетики**Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця***Мілевська Т.С.***старший викладач кафедри статистики**та економічного прогнозування**Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця***АНАЛІЗ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто тенденції змін кількості ВНЗ, кількості випускників та абітурієнтів. Виділено найбільш популярні напрями підготовки з точки зору абітурієнтів та роботодавців. Визначено диспропорції розвитку ринку освітніх послуг в Україні.

Ключові слова: вища освіта, ринок освітніх послуг, кількість абітурієнтів, кількість випускників шкіл, популярні напрями підготовки, найбільш затребувані професії, диспропорції ринку освітніх послуг.

Мілевский С.В., Милевская Т.С. АНАЛИЗ РЫНКА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены тенденции изменений количества вузов, количества выпускников и абитуриентов. Выделены наиболее популярные направления подготовки с точки зрения абитуриентов и работодателей. Определены диспропорции развития рынка образовательных услуг в Украине.

Ключевые слова: высшее образование, рынок образовательных услуг, количество абитуриентов, количество выпускников школ, популярные направления подготовки, наиболее востребованные профессии, диспропорции рынка образовательных услуг.

Milevskiy S.V., Milevska T.S. EDUCATIONAL SERVICES MARKET ANALYSIS IN UKRAINE

In the article the trends in the number of universities, the number of graduates and students are considered. The most popular fields of study in terms of students and employers are highlighted. Disparity of educational market in Ukraine is determined.

Keywords: higher education, education market, number of applicants, number of school graduates, popular areas of training, most popular professions, disparities of education market.

Постановка проблеми. Починаючи з 1991 року перед державою постало завдання реформувати діяльність системи вищої освіти в нових соціально-політичних умовах, збалансувати її з потребами економіки і суспільства. Виникла гостра потреба в переорієнтації національної системи вищої освіти і науки на підготовку такого людського капіталу, який би забезпечив інноваційний розвиток країни за рахунок тісної взаємодії вищої освіти, науки, бізнесу та влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За даними Державної служби статистики України, за роки незалежності в Україні підвищувався попит на послуги вищих навчальних закладів (табл. 1) [1].

Проте у 2008–2009 навчальному році настав переломний момент, який можна охарактеризувати такими тенденціями:

- 1) зниження кількості ВНЗ;
- 2) зниження кількості абітурієнтів;
- 3) зниження випуску студентів.

Постановка завдання. Об'єктивними причинами цього є перш за все демографічний спад початку 90-х років ХХ століття та усвідомлення суспільством того, що освіта повинна відповідати вимогам сучасного ринку праці. Тобто ринок вищої освіти став перенасиченим пропозицією. Це призвело до того, що конкурентну боротьбу за абітурієнтів можуть виграти тільки ті ВНЗ, які пропонують якісну освіту з урахуванням сучасних вимог роботодавців.

Динаміка кількості ВНЗ та чисельності студентів, наведена у таблиці 1, свідчить про те, що популярність вищої освіти невпинно зростала до 2009/2010 навчального року включно. Це підтверджується збіль-

Таблиця 1

Кількість ВНЗ та студентів

Навчальний рік	Кількість закладів	Кількість студентів, тис. осіб	Студентів у середньому на один заклад, тис. осіб
1990/1991	149	881,3	6
1991/1992	156	876,2	6
1992/1993	158	855,9	5
1993/1994	159	829,2	5
1994/1995	232	888,5	4
1995/1996	255	922,8	4
1996/1997	274	976,9	4
1997/1998	280	1110	4
1998/1999	298	1210,3	4
1999/2000	313	1285,4	4
2000/2001	315	1402,9	4
2001/2002	318	1548	5
2002/2003	330	1686,9	5
2003/2004	339	1843,8	5
2004/2005	347	2026,7	6
2005/2006	345	2203,8	6
2006/2007	350	2318,6	7
2007/2008	351	2372,5	7
2008/2009	353	2364,5	7
2009/2010	350	2245,2	6
2010/2011	349	2129,8	6
2011/2012	345	1954,8	6
2012/2013	334	1824,9	5

шенням кількості ВНЗ та збільшенням чисельності студентів, які в них навчаються. У той же час різке підвищення кількості ВНЗ з 1994/1995 року було не обґрунтованим з точки зору потреб ринку праці України у фахівцях з вищою освітою. З 2010/2011 навчального року з'явилася тенденція до скорочення кількості студентів та кількості ВНЗ. По-перше, це було викликано кризовими явищами в економіці 2008-2009 року. По-друге, достовірнішою причиною є майже повне задоволення попиту на послуги ВНЗ. Тобто попит на послуги ВНЗ на даний момент перенасичений пропозицією, а тому на лідируючі позиції виходять лише ВНЗ із високою якістю освітніх послуг. До того ж сучасні абітурієнти та студенти значно більше вимог приділяють змісту освіти, тому знижується кількість ВНЗ за рахунок закриття тих, що не витримують посилену конкуренцію [1].

На динаміку кількості студентів ВНЗ значний вплив також здійснює демографічна ситуація. У таблиці 2 [1] наведено кількість прийнятих на навчання до ВНЗ осіб, кількість випускників ВНЗ та кількість випускників шкіл (потенційних абітурієнтів). Однак гіпотеза про залежність кількості студентів, прийнятих на навчання, від кількості випускників шкіл не знайшла підтвердження. Проведений аналіз показав, що коефіцієнт кореляції між ними складає лише 43%.

Співвідношення чисельності випущених та прийнятих до ВНЗ почало підвищуватися з 2008/2009 навчального року. Цей показник пов'язаний із кількістю відрахованих студентів, тобто тих, що не закінчили ВНЗ, а, отже, характеризує якість навчання у ВНЗ. Співвідношення чисельності прийнятих до ВНЗ та випущених учнів шкіл відображає привабливість отримання вищої освіти для абітурієнтів, і, як показують дані таблиці 2, ця привабливість була найбільшою у 2006/2007, 2007/2008 та 2011/2012 навчальних роках.

Таблиця 2

Кількість прийнятих та випущених студентів ВНЗ і випускників шкіл

Навчальний рік	Прийнято до ВНЗ III-IV рівнів акредитації, тис. осіб	Випущено з ВНЗ III-IV рівнів акредитації, тис. осіб	Випущено учнів шкіл, тис. осіб	Співвідношення чисельності випущених та прийнятих до ВНЗ	Співвідношення чисельності прийнятих до ВНЗ та випущених учнів шкіл
1990/1991	174,5	136,9	406	0,78	0,43
1991/1992	173,7	137,0	409	0,79	0,42
1992/1993	170,4	144,1	393	0,85	0,43
1993/1994	170,0	153,5	375	0,90	0,45
1994/1995	198,0	149,0	355	0,75	0,56
1995/1996	206,8	147,9	361	0,72	0,57
1996/1997	221,5	155,7	374	0,70	0,59
1997/1998	264,7	186,7	378	0,71	0,70
1998/1999	290,1	214,3	408	0,74	0,71
1999/2000	300,4	240,3	434	0,80	0,69
2000/2001	346,4	273,6	475	0,79	0,73
2001/2002	387,1	312,8	505	0,81	0,77
2002/2003	408,6	356,7	508	0,87	0,80
2003/2004	432,5	416,6	526	0,96	0,82
2004/2005	475,2	316,2	519	0,67	0,92
2005/2006	503,0	372,4	515	0,74	0,98
2006/2007	507,7	413,6	485	0,81	1,05
2007/2008	491,2	468,4	467	0,95	1,05
2008/2009	425,2	505,2	427	1,19	0,99
2009/2010	370,2	527,3	391	1,42	0,95
2010/2011	392,0	543,7	364	1,39	1,08
2011/2012	314,5	529,8	215	1,68	1,46
2012/2013	341,3	520,7	329	1,53	1,04

Графічне відображення тенденцій щодо прийому та випуску студентів ВНЗ наведено на рисунку 1 [1].

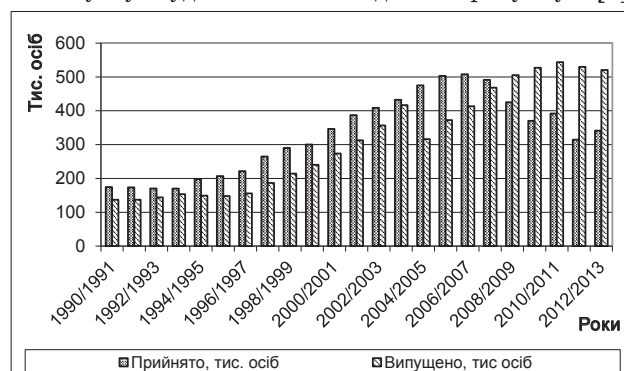

Рис. 1. Динаміка прийому та випуску студентів за 1990-2013 рр.

З рисунка 1 видно, що до 2008/2009 навчального року кількість прийнятих більше, ніж кількість випущених студентів, а починаючи з 2008/2009 року ситуація змінюється на протилежну, що ще раз підтверджує якість навчання у ВНЗ і привабливість отримання вищої освіти серед випускників ВНЗ I-II рівнів акредитації.

На рисунку 2 [1] наведена динаміка чисельності школярів, що закінчили школу, та кількості прийнятих до ВНЗ студентів. З рисунка 2 видно, що кількість прийнятих студентів корелює з кількістю випускників шкіл, починаючи з 2005/2006 на-

вчального року. Крім того, до 2009 року чисельність прийнятих до ВНЗ була більше, ніж чисельність випущених учнів шкіл, що свідчить про привабливість вищої освіти та її популярність. Починаючи з 2010 року ситуація змінюється і чисельність прийнятих у ВНЗ стає меншою, ніж чисельність випускників шкіл, тобто популярність вищої освіти серед випускників шкіл падає.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для перевірки гіпотези про існування залежності між

кількістю осіб, прийнятих на навчання до ВНЗ, від демографічного чинника побудовано рисунок 3 [1], де народжуваність наведена з лагом 17 років (середній вік абітурієнта ВНЗ).

Отже, можна зробити висновок, що попит на послуги ВНЗ значно залежить від демографічної ситуації, стану економіки та загальних тенденцій розвитку суспільства.

Проаналізуємо тенденції щодо освітніх уподобань населення. Із року в рік абітурієнти надають пере-

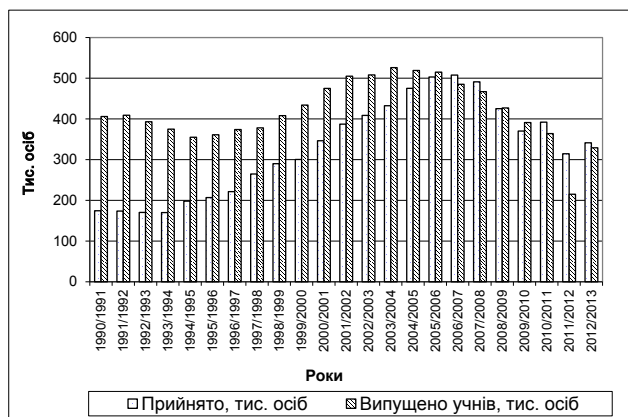

Рис. 2. Залежність прийому студентів від кількості випускників шкіл

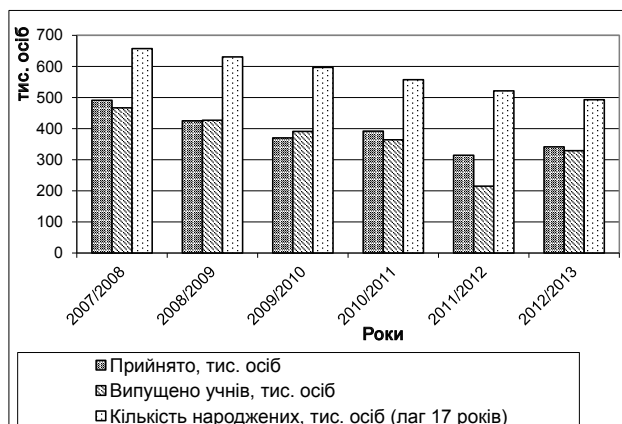

Рис. 3. Динаміка народжуваності та кількості потенційних абітурієнтів

Таблиця 2

Кількість студентів, прийнятих на навчання у 2010–2013 рр. за певними спеціальностями

Спеціальність	2010/2011 рік		2011/2012 рік		2012/2013 рік	
	Всього прийнято, осіб	Рейтинг	Всього прийнято, осіб	Рейтинг	Всього прийнято, осіб	Рейтинг
Дошкільна освіта	7282	16	7297	14	7294	14
Початкова освіта	16227	7	11584	7	10744	7
Фізичне виховання	5811	20	7247	15	7333	12
Музичне мистецтво	4149	26	5232	24	5594	21
Дизайн	4881	23	4117	28	4392	27
Історія	7000	17	8394	10	7327	13
Філологія	29451	4	31300	4	34539	3
Психологія	10900	10	10212	9	9575	9
Правознавство	41712	2	42459	1	48959	1
Правоохоронна діяльність	19531	6	7770	12	4083	28
Економіка підприємства	27297	5	24264	5	20833	5
Фінанси і кредит	46156	1	40911	2	36004	2
Облік і аудит	40490	3	36664	3	29743	4
Біологія	5660	21	6474	19	5934	19
Екологія	9087	13	7731	13	7185	15
Комп'ютерні науки	8135	14	6698	17	7947	11
Комп'ютерна інженерія	5379	22	6638	18	6744	16
Інженерна механіка	11633	9	5324	22	5577	22
Машинобудування	10758	11	11042	8	10129	8
Електротехніка та електротехнології	6621	18	6258	20	6165	17
Харчові технології та інженерія	7997	15	6752	16	6156	18
Будівництво	15678	8	14697	6	14772	6
Транспортні технології	9287	12	8065	11	8045	10
Морський та річковий транспорт	3832	27	4702	27	4804	26
Автомобільний транспорт	2658	28	5267	23	4949	25
Геодезія, картографія та землеустрій	4579	25	4718	26	5152	24
Агрономія	6163	19	5600	21	5381	23
Туризм	4826	24	4892	25	5826	20

вагу одним спеціальностям та не зважають на інші. Перелік найбільш популярних спеціальностей наведено у таблиці 2 [1].

На рисунку 4 наведено кількість прийнятих абітурієнтів на найбільш популярні спеціальності у 2012 році.

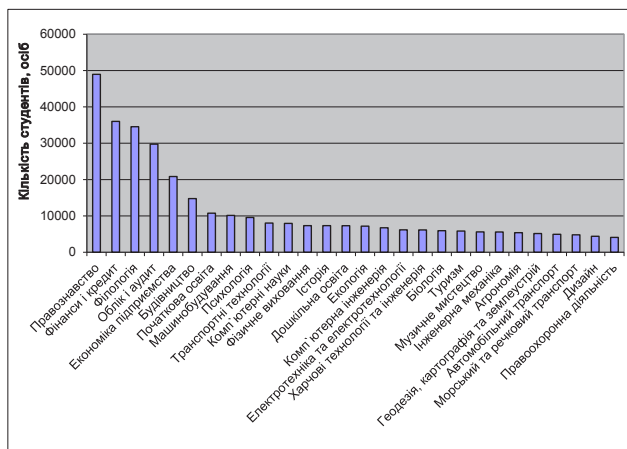

Рис. 4. Найпопулярніші спеціальності 2012/2013 навчального року

Незважаючи на загальне зниження кількості студентів, які були зараховані на навчання, за найбільш популярними спеціальностями ця кількість зростає. До таких спеціальностей відносяться «правознавство», «фінанси і кредит», «філологія», «облік і аудит» та «економіка підприємства».

У вступній компанії 2013 року ситуація змінилася несуттєво. За кількістю поданих заяв на першому місці була філологія (майже 47 тис. заяв), потім – правознавство (близько 30 тис. заяв), фінанси та кредит (24 тис. заяв), менеджмент (24,7 тис. заяв), економіка підприємства (19,4 тис. заяв), облік і аудит (більше 18 тис. заяв), комп'ютерні науки (14,5 тис. заяв), туризм (12,6 тис. заяв), комп'ютерна інженерія (майже 11 тис. заяв) і маркетинг (10 тис. заяв) [11].

Найменша кількість абітурієнтів подали документи на такі спеціальності, як рибальство (5 заяв), фотомистецтво (19 заяв), система забезпечення руху поїздів (21 заява), лісозаготівля (22 заяви), військове управління (32 заяви), естрадно-циркове мистецтво (33 заяви), богослов'я (34 заяви), поштовий зв'язок (45 заяв), текстильні матеріали (60 заяв), хімічна інженерія (71 заява) [11].

Аналізуючи дані таблиці 2 та рисунка 4, можна зробити такі висновки щодо найбільш привабливих спеціальностей та тенденцій їх розвитку. Так, протягом трьох останніх років до 5-ти найбільш привабливих спеціальностей відносилися: фінанси і кредит, правознавство, облік і аудит, філологія та економіка підприємства. До групи спеціальностей, які змінили свої позиції на кращі у 2012/13 році порівняно з 2010/11 роком, відносяться: фізичне виховання, музичне мистецтво, історія, біологія, комп'ютерні науки, комп'ютерна інженерія, машинобудування, будівництво, транспортні технології, туризм. До групи спеціальностей, які погіршили свій рейтинг, відносяться: дизайн, правоохоронна діяльність, інженерна механіка, харчові технології та інженерія, агрономія тощо.

Однак визначені найбільш популярні спеціальності серед абітурієнтів не повністю відповідають структурі потреб економіки України у фахівцях відповідних професій.

Так, за результатами дослідження [2], у першому півріччі 2013 року найбільш затребуваними фахівцями в Україні виявилися менеджери з продажу. На них припадає майже 9% від загальної кількості запитів роботодавців.

На другому місці в рейтингу найбільш затребуваних роботодавцями позицій – бухгалтери та головні бухгалтери (по 3%). Четверте місце зайняли менеджери з персоналу (2,4%), випередивши юристів на одну позицію (1,6%).

До ТОП-10 запитів також потрапили секретар, фінансовий директор, аналітик, менеджер по роботі з клієнтами та комерційний директор, рис. 5.

Рис. 5. Найбільш затребувані фахівці у 2013 році

Статистика запитів шукачів роботи дещо відрізняється: першу позицію займає бухгалтер (1,7% від загального числа запитів), а на другому місці – водій (1,3%). До трійки лідерів також потрапив юрист (близько 1,2%). Замикає ТОП-5 найбільш частих запитів офісних співробітників, які зайняті пошуком роботи, позиція адміністратора (0,7%) [2].

До першої десятки запитів увійшли аналітик, головний бухгалтер, економіст, інженер, а також продавець-консультант, рис. 6.

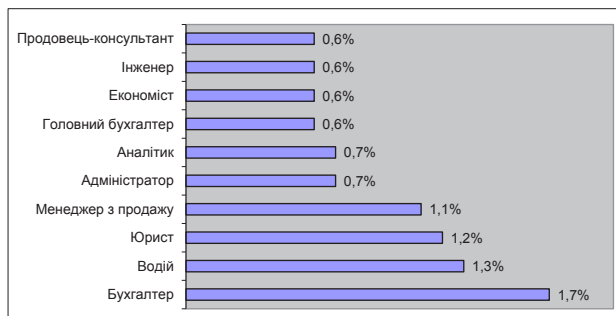

Рис. 6. Пропозиція фахівців, що шукають роботу [2]

Проте дослідження за професійними сферами відобразило дещо інші результати [3]: в Україні найбільш затребуваними вважаються професії у сфері інформаційних технологій. Однак, за деякими дослідженнями, позиції з найбільш затребуваних професій перетинаються з експертними оцінками незатребуваних професій. Так, експерти назвали ТОП-10 найбільш незатребуваних професій у 2013 році [5]. На їх думку, на першому місці постають металурги. Також постраждають працівники машинобудівної галузі. Без роботи можуть залишитися представники банківської сфери, у яких вже є досвід 2008 року, коли знизився обсяг видачі кредитів, та страховики, які тісно пов'язані з банківськими послугами та кредитуванням. Експерти ринку праці включили в ТОП-10 непотрібних професій працівників готелів і рестора-

нів, а також адміністративний персонал: секретарів і офіс-менеджерів, референтів, помічників директорів і кадровиків. Також у даний момент проблеми із працевлаштуванням існують в економістів, бухгалтерів і юристів. Спостерігається зниження запитів з боку роботодавців у таких сегментах, як робочий персонал, транспорт, логістика, маркетинг і реклама.

Цікаві висновки також були отримані за результатами дослідження найменш корисних професій [6]. Результати дослідження показали, що найменш корисними професіями в Україні є: банкіри, рекламисти та податкові консультанти. Такого висновку дійшли спеціалісти тижневика «Коментарі», застосувавши до українських реалій підхід британського аналітичного центру New Economics Foundation, експерти якого вивели економічне обґрунтування безкорисності для суспільства багатьох престижних професій і одночасно довели неабияку користь низькооплачуваних робіт. Як відзначає видання [6], не-престижні та низькооплачувані професії приносять українському суспільству більше користі, ніж престижні і високооплачувані.

Прогнози експертів щодо перспективних професій у майбутньому також дещо відрізняються від поточних фактичних потреб роботодавців.

Основними галузями, на яких буде зосереджено увагу ринку праці в подальші 5-10 років в Україні, є сільське господарство, будівництво, ІТ-сфера, енергетика, транспорт і зв'язок, машинобудування, хімія, а також біотехнології [7]. Спеціалісти зазначають, що у дані напрями очікуються найбільші інвестиційні вкладення. Відповідно до прогнозів експертів, ІТ-сектор буде на першому місці, за ним – телекомунікації і зв'язок, далі – сільське господарство. Також будуть затребувані виробники лікарських препаратів і аптечний бізнес, банківська діяльність, харчова переробна промисловість, яка буде необхідна разом із розвитком сільського господарства. Будуть популярними юристи, більшою мірою у господарській справі і для супроводу бізнесу. Транспортні, фінансові, юридичні послуги та послуги психологів піднімуться на новий виток розвитку.

Дослідження Career Builder [8] показало, що професії, пов'язані з бізнесом і технологіями, є найбільш затребуваними з боку роботодавців на Заході і становлять більше половини з 10 найбільш затребуваних спеціальностей серед випускників. Топ-10 найбільш затребуваних професійних галузей-2013 в англослов'янському світі виглядає так: на першому місці – бізнес (31%), на другому – обчислювальна техніка та інформатика (24%), на третьому – інженерні спеціальності (17%), на четвертому – медицина та суміжні з нею науки (10%), на п'ятому – технології в машинобудуванні (9%), на шостому – математика і статистика (9%), на сьомому – комунікаційні технології (7%), на восьмому – освіта (7%), на дев'ятому – наука і технології (6%), на десятому – мистецтво та гуманітарні науки (6%). Дослідження також показало, що далеко не всі роботодавці готові йти на компроміс з новачками ринку праці: тільки 27% опитаних роботодавців готові вести переговори по заробітній платі, і лише 22% будуть розглядати варіанти гнучкого графіка. Всі інші, мабуть, хотіли б «випробувати на міцність» вчорашніх студентів. Дослідження засноване на опитуванні 2000 роботодавців у США.

Таким чином, можна побачити, що потреби у фахівцях в Україні значно відрізняються за своєю структурою від ринку, наприклад, США. Так, у США, за результатами дослідження The 100 best jobs [9], до найбільш популярних професій відносяться: дантист, медична сестра, фармацевт, аналітик комп'ютерних систем, хірург, адміністратор баз даних, розробник програмного забезпечення, фізіотерапевт, розробник інтернет-програм, ветеринар, психолог, перекладач, інженер-механік та інші.

Дослідження Jobs Rated 2012: Ranking 200 Jobs From Best to Worst визначило такі найбільш перспективні професії [10]: розробник програмного забезпечення, фахівець з актуарних розрахунків, менеджер з підбору персоналу, асистент дантиста з гігієни, фахівець із фінансового планування, сурдолог, фахівець з реабілітації, менеджер з онлайн-реклами, аналітик комп'ютерних систем, математик, логопед, оптометрист, фізіотерапевт, фармацевт, роз-

Таблиця 3

Найбільш затребувані фахівці в Україні та за кордоном

Рейтинг експертів (Україна)	Прогноз експертів (Україна)	Фактичні запити за галузями економіки України (станом на 18.12.13)	Рейтинг США	Переваги абітурієнтів (Україна)
1. Менеджер з продажів	1. ІТ-фахівці	продажі	1. Розробник ПЗ	правознавство
2. Бухгалтер	2. Телекомунікації і зв'язок	ІТ-телеком	2. Фахівець з актуарних розрахунків	фінанси і кредит
3. Менеджер з персоналу	3. Фахівець у галузі сільського господарства	маркетинг	3. Менеджер з підбору персоналу	філологія
4. Юрист	4. Фармацевт	банківська справа	4. Асистент дантиста з гігієни	облік і аудит
5. Секретар	5. Фінансист	адміністративний персонал	5. Фахівець з фінансового планування	економіка підприємства
6. Фінансовий директор	6. Юрист	виробництво	6. Сурдолог	будівництво
7. Аналітик	7. Фахівець із зв'язку	будівництво	7. Фахівець з реабілітації	початкова освіта
8. Менеджер по роботі з клієнтами	8. Фахівець в галузі транспорту	бухгалтерія	8. Менеджер з онлайн-реклами	машинобудування
9. Комерційний директор	9. Психолог	медицина	9. Аналітик комп'ютерних систем	психологія
		транспорт	10. Математик	транспортні технології
		туризм	11. Логопед	комп'ютерні науки

робник інтернет-програм, інженери з видобування паливних матеріалів, дієтолог, статистик, мануальний терапевт, соціолог.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведений аналіз результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних спеціалістів щодо потреб роботодавців дозволив сформувати порівняльну таблицю затребуваних професій в Україні з потребою у фахівцях за кордоном та переваги абітурієнтів щодо вибору професії (табл. 3).

Аналіз даних таблиці 3 дозволяє зробити висновки про те, що, незважаючи на деякі диспропорції, основні тенденції (затребуваність, перспективність та популярність фахівців у галузі економіки та ІТ-технологій) все ж таки збігаються. Однак можна виокремити основні маркери диспропорції: надмірний попит серед абітурієнтів на спеціальності, пов'язані із правом та філологією не відповідають попиту економіки в послугах відповідних фахівців; прогнозне зростання потреби у фахівцях в галузі сільського господарства не буде задоволене випуском відповідних спеціальностей. Подібні розбіжності потребують додаткової уваги з боку держави та розробки механізму планування і регулювання задоволення потреб економіки фахівцями відповідних спеціальностей.

Таким чином, проведений аналіз ринку освітніх послуг України показав, що підвищення кількості ВНЗ, зміна структури форм власності ВНЗ є необхідним, це стало одним із джерел зниження якості освіти. У той же час змінилися уподобання потенційних абітурієнтів щодо тих чи інших спеціальностей. Все це потребує проведення постійного моніторингу ринку послуг ВНЗ і державного регулювання цих процесів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. TOP-10 найбільш затребуваних професій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/10/06/310207>.
3. В Україні найбільш затребувані професії в сфері ІТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://business-tv.com.ua/news/v_ukraini_naybilsh_zatrebuvani_profesii_v_sferi_it-115.html.
4. Всеукраїнська асоціація кадровиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kadrovik.ua/content/naib-lsh-zatrebuван-vakants-v-ukra-n>.
5. Експерти назвали TOP-10 найбільш незатребуваних професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/eksperti-nazvali-top-10-naybilsh-nezatrebuваниh-profesiy-v-2013-roci.html>.
6. Найменш корисні професії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/news/356798-naymensh-korisni-profesiji-v-ukrajini.html>.
7. Експерт назвав затребувані професії в Україні у найближчі 10 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/news/596892-ekspert-nazvav-zatrebuвани-profesiji-v-ukrajini-u-nayblijchi-10-rokiv.html>.
8. Названі 10 найбільш затребуваних професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://women.in.ua/nazvani-10-naybilsh-zatrebuваниh-profesij-2013.html>.
9. The 100 best jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/rankings/the-100-best-jobs>.
10. Jobs Rated 2012: Ranking 200 Jobs From Best to Worst [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.careercast.com/jobs-rated/2012-ranking-200-jobs-best-worst>.
11. Абитуриенты хотят учиться на филологов, юристов и экономистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://podrobnosti.ua/society/2013/07/11/916812>.

УДК 332.1:338

Назаров М.І.

асистент кафедри міжнародної економіки

Національного університету державної податкової служби України

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

У статті досліджено значення інвестиційного забезпечення регіонів у підвищенні їх конкурентоспроможності та визначено пріоритетні напрями даного процесу. Здійснено оцінку інвестиційного забезпечення конкурентоспроможності регіонів на основі авторської методики. У результаті дослідження визначено основні проблеми інвестиційного забезпечення у підвищенні рівня конкурентоспроможності регіонів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, конкурентоспроможність регіону, регіон, оцінка інвестиційного забезпечення.

Назаров Н.И. ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНА

В статье исследовано значение инвестиционного обеспечения регионов в повышении их конкурентоспособности и определены приоритетные направления данного процесса. Осуществлена оценка инвестиционного обеспечения конкурентоспособности регионов на основе авторской методики. В результате исследования определены основные проблемы инвестиционного обеспечения в повышении уровня конкурентоспособности регионов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционное обеспечение, конкурентоспособность региона, регион, оценка инвестиционного обеспечения.

Nazarov N.I. FEATURES OF INVESTMENT SUPPORT REGIONAL COMPETITIVENESS

This article explores the importance of investment in the regions increase their competitiveness and determined the priority directions of the process. The estimation of investment support regional competitiveness based on the author's methodology. A result of research identified the main problems of investment support in improving the competitiveness of regions.

Keywords: investment, investment support, competitiveness of the region, region, estimation of investment support.